

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการศึกษาได้มีบทบาทในด้านพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก เพราะการศึกษาได้ช่วยส่งเสริมให้คนมีความรู้และความนึกคิด กับทั้งยังช่วยให้เป็นแนวทางประกอบอาชีพของแต่ละบุคคล แต่การศึกษาในประเทศเรานั้น ยังไม่สามารถเผยแพร่อย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีอุปสรรคนานาประการ นับแต่การขาดแคลนโรงเรียน การขาดแคลนครูผู้สอน ความไม่พร้อมพร้อมของเด็กที่จะเรียน เนื่องจากความจำเป็นทางครอบครัว การคมนาคม และการสื่อสารต่าง ๆ นับเป็นเรื่องที่เราจะต้องนำมาวิเคราะห์ และนำมาคิดแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่หลายสิ่งหลายอย่าง มาช่วยในการให้ความรู้ ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม เพื่อที่จะหาวิธีที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ จากสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่คิดว่า จะแก้ไขอุปสรรคในการศึกษาดังกล่าวนี้

ในการใช้สื่อการสอน เพื่อที่จะนำการสอน โดยการให้ความรู้ทางตรง หรือความรู้ทางอ้อม ทางด้านสื่อสารมวลชนนั้น มีอยู่หลายทาง เช่น มีการสอนทางด้านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และตามโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ แต่สิ่งที่ประสบผลสำเร็จทางการสอนเป็นอย่างมาก มีอยู่ 2 ชนิด คือ โทรทัศน์ และ วิทยุ ^{สื่อเสียง}

คุณค่าทั่วไปของวิทยุกระจายเสียง¹

1. เป็นระบบการสื่อสารที่เร็วที่สุด สามารถทำให้ผู้ฟังได้ยินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

¹ชนิดา คัคณานนท์, ชนิดา เอี่ยมประเสริฐ, "วิทยุโรงเรียน" เอกสารทางวิชาการ เทคโนโลยีทางการศึกษา รวบรวมโดยนิสิตปริญญาโท คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

ขึ้นในขณะนั้นโดยทันที เพียงแค่เปิดเครื่องรับ ผู้ฟังจะสามารถรู้ข่าวและทันสมัยที่สุด ทั้งในและนอกประเทศ ไม่มีเครื่องมือสื่อสารใดที่จะทำให้คนจำนวนมากได้ยินและรู้ เรื่องรวดเร็วเท่าวิทยุ

2. วิทยุไปได้ทุกหนทุกแห่ง ไม่มีบริการใดที่จะทำให้คนจำนวนมากได้ยิน และรู้เรื่องรวดเร็วเท่าบริการวิทยุกระจายเสียง แม้ว่าบ้านเรือนนั้นจะอยู่ในหุบเขา หรือที่ที่มีการคมนาคมไม่สะดวกก็อาจรับฟังวิทยุได้

3. ให้ความเป็นจริงเหมือนผู้ฟังได้ไปอยู่ ณ เหตุการณ์นั้น

4. สามารถตรึงอารมณ์ของผู้ฟังได้เป็นอย่างดี มีกำลังชักชวน เช่น การประกาศหรือโฆษณาขายของ ๆ จะโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังคล้อยตามได้

5. วิทยุเป็นบริการที่สะดวก เราอาจรับฟังได้ในขณะที่ทำงานอื่น ๆ

6. วิทยุมีความสำคัญทุกโอกาส เป็นสิ่งจำเป็นทั้งยามสงบและยามสงคราม เราได้ประโยชน์จากวิทยุในด้านต่าง ๆ เช่น บันทึกลง ความรู้ การแสดงความคิดเห็น การศึกษา และวัฒนธรรม

7. ค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับเครื่องมือสื่อสารอย่างอื่นแล้ว ใช้จ่ายสำหรับผู้ฟังหนึ่งคน ถูกกว่าประเภทอื่นมาก เช่น ภาพยนตร์ ผู้ฟังอาจจะเลือกฟังได้ตามใจชอบ โดยไม่ต้องจ่ายเงินทุกครั้ง เช่น การไปชมมหรสพอื่น ๆ

ทางคุณค่าของวิทยุที่มีต่อการศึกษา

1. ให้ความรู้ได้รวดเร็ว และทั่วถึงกันทุกหนทุกแห่ง สามารถนำเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเข้าสู่ห้องเรียนได้รวดเร็ว เป็นการช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้รอบตัวที่ทันสมัย อยู่เสมอ และนอกจากนี้ยังให้ความรู้ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลคมนาคม

2. สามารถนำเด็ก หรือ ผู้ฟังต่าง ๆ เขาร่วมรายการ บางรายการมีการชวนให้เขามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เช่น ชับร้อง คนตรี เด็กหรือผู้สนใจจะได้มีส่วนแสดงความคิดเห็นในรายการวิทยุที่รับฟังอยู่

3. ทำให้การเรียนการสอนเป็นจริงจัง นักเรียนหรือผู้สนใจสามารถวาด

มโนภาพเหมือนได้ประสบ ในเหตุการณ์ที่ฟังอยู่นั้นจริง ๆ

4. ช่วยให้นักเรียน หรือ ผู้สนใจ เข้าใจเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันได้ เข้าถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วทั้งในอดีตและเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นการนำเหตุการณ์จากโลกภายนอกมาให้เด็ก หรือ ผู้สนใจรู้จัก

5. ช่วยให้นักเรียน หรือผู้สนใจเกิดอารมณ์ซาบซึ้งตามเรื่องที่เรียนด้วยการใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การใช้เสียงดนตรีประกอบการเรียนวรรณคดี และประวัติศาสตร์ ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ล้อยตาม และเกิดความสนใจมากกว่าครูบรรยายอย่างเดียว

6. ฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ เป็นอุปกรณ์หนึ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดความสนใจอยากค้นคว้าทดลองอยู่เสมอ

7. เป็นสื่อที่จะอบรมทางวัฒนธรรม วิถีที่จะเสนอรายการเกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียม จะช่วยให้นักเรียนหรือผู้สนใจได้เข้าใจและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติด้วย

8. ช่วยเปลี่ยนรสในการเรียน ทำให้ได้เปลี่ยนบรรยากาศไม่ชั้นเรียนเป็นครั้งคราว ลดความตึงเครียดและความเบื่อหน่ายของนักเรียน ทำให้เกิดความสนุกสนาน และเพลิดเพลินให้ความรู้ไปในตัว

9. ส่งเสริมให้เกิดความกล้า หลังจากฟังรายการต่าง ๆ แล้ว จะนี้ก็อยากถามข้อความต่าง ๆ หรือการแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นการฝึกความกล้าไปที่ละน้อย ๆ

10. วิทยุโรงเรียนช่วยให้ครูรู้จักผู้ฟังหรือนักเรียนได้มากขึ้น ในขณะรับฟังครูสามารถสังเกตกริยาอาการ และความรู้สึกของเด็ก และเมื่อฟังแล้วยังได้ทราบความคิดเห็น ความเข้าใจ และทราบข้อวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งตามปกติการสอนในชั้นเรียน ครูไม่สามารถเห็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ด้วยดี

11. ช่วยให้ความรู้และการศึกษาแก่เด็กพิการได้ เมื่อเด็กพิการเจ็บป่วยไปโรงเรียนไม่ได้ หรือคนที่อยากได้รับการศึกษา แต่มีอุปสรรคไม่อาจไปรับการศึกษาจากครูโดยตรงได้ วิทยุจะช่วยให้เป็นอย่างมาก ทั้งด้านความรู้ การแนะแนวอาชีพ และความบันเทิง

12. วิทยุสามารถเสนอแบบอย่างที่ถูกต้อง ช่วยครูในการสอนได้มาก ในการให้นักเรียนมีโอกาสทั้งแบบอย่างที่ถูกต้อง เช่น การอ่านคำประพันธ์ต่าง ๆ การใช้ภาษาจะใช้ผู้นำาณูการนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้แบบอย่างที่ถูกต้อง ซึ่งครูประจำชั้นไม่สามารถทำได้

ส่วนทางค่านโทรทัศนนั้นแตกต่างกับทางค่านวิทยุการศึกษา คือ ในการจัดรายการโทรทัศนของแต่ละสถานี ไม่ว่าจะต่างประเทศ หรือในประเทศไทยเรา หากเป็นเรื่องการศึกษาก็มักจะจัดในลักษณะสอนหนังสือหรือเป็นการจัดแบบนั่งโต๊ะอภิปราย น้อยนักที่จะเป็น เรื่องที่ประกอบภาพยนตร์ หรือการ แสดงที่จะให้ผลการศึกษาทางอ้อม/ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่า ควรจะจัดรายการ โทรทัศนที่ให้ความรู้ และความบันเทิงโดยนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประกอบในการจัดรายการทางโทรทัศนขึ้น

โทรทัศนการศึกษาคืออะไร

โทรทัศนการศึกษาเป็น เครื่องมือในการศึกษานิตหนึ่งซึ่งการวิจัยได้พบว่าเป็นเครื่องมือที่สามารถสอนได้คือ มีประโยชน์ต่อการศึกษา เหมือน ๆ กับการสอนธรรมดา แต่สามารถทำการสอนนักเรียนได้โดยไม่จำกัดจำนวน และมีจุดมุ่งหมายสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ในการสอนนั้นไม่ใช่จะเป็นนักเรียนในระดับประถม มัธยม เตรียมอุดมศึกษา หรือ อุดมศึกษาอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงบุคคลทั่ว ๆ ไป เพราะนอกจากเป็นการส่งเสริมความรู้ทางด้านการศึกษาแล้ว ยังส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักกันอีกด้วย

นักวิชาการทางด้านโทรทัศนการศึกษาผู้หนึ่ง คือ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์² ได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับ "บทบาทและการใช้โทรทัศนเพื่อการศึกษาและเพื่อการสอน" ว่า

²ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "บทบาทและการใช้โทรทัศนเพื่อการศึกษาและเพื่อการสอน" เอกสารประกอบในการสอน แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, 2517.

ความจำเป็นที่จะต้องใช้โทรทัศน์มาช่วยในขบวนการเรียนการสอนนั้น ทวีขึ้นเป็นสัดส่วนกับการที่ประเทศไทยสามารถขยายการศึกษาให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชนได้ โทรทัศน์ไม่ว่าจะส่งภาพด้วยระบบใดก็ตาม จะเป็นความหวังในปัจจุบันและอนาคตสำหรับชาวไทยกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งรัฐจัดขึ้น และจะเป็นความหวังอีกเช่นกันสำหรับนักเรียน นักศึกษากว่า 70 เปอร์เซ็นต์ที่ประสบความล้มเหลวจากระบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน

นักเทคโนโลยีทางการศึกษายอมรับกันแล้วว่า การเรียนจากโทรทัศน์ ได้ผลดีกว่าหรือเท่ากับการเรียนจากครูในห้องเรียนแบบธรรมดา ประสิทธิภาพของโทรทัศน์ในแง่การศึกษาขึ้นอยู่กับรายการและความสามารถในการใช้ของครู พลังของโทรทัศน์ในแง่การเรียนการสอนจำกัดอยู่แค่จินตนาการของผู้ใช้เท่านั้น

หากกล่าวถึงโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการศึกษาแล้วจะมีชื่อเรียกตามลักษณะการใช้อยู่สองประการคือ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (Educational Television) และโทรทัศน์เพื่อการสอน (Instructional Television)

โทรทัศน์เพื่อการศึกษาหมายถึงรายการโทรทัศน์ที่จะให้ความรู้แก่ชุมชนทางบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นไปในด้านสารคดี และวัฒนธรรม อาทิ รายการเย็บปักถักร้อย การอภิปรายปัญหาประชากร นำเที่ยวเมืองโบราณ การครัว เป็นต้น สำหรับโทรทัศน์เพื่อการสอนนั้นหมายถึงรายการสอนวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียน อาจมีหน่วยกิตให้หรือไม่ อาจส่งภาพจำกัดอยู่แค่บริเวณโรงเรียน หรือออกอากาศไปยังนักเรียนที่ชมอยู่ตามบ้าน

การส่งภาพโทรทัศน์ในปัจจุบันมี 4 ระบบ คือ (1) การออกอากาศในระบบ VHF (2) การออกอากาศในระบบ UHF (3) การส่งภาพตามสาย (Closed Circuit or Cable T.V.) และ (4) การส่งภาพระบบ 2500 MHz หรือ Instructional Television Fixed Service (ITFS)

การส่งภาพตามสายนั้น เป็นที่รู้จักกันดีในชื่อโทรทัศน์วงจรปิด ซึ่งอาจจะมีขนาดเล็กเพียงแค่นั่งห้องเรียน หรือขยายขอบเขตกว้างถึงระดับมหาวิทยาลัย และอาจจะใหญ่

ถึงระดับจังหวัด การใช้โทรทัศน์วงจรปิดระดับจังหวัดหรือเมืองนั้น เรียกใหม่ว่า
โทรทัศน์ตามสาย (Cable T.V.) ใช้คำว่า CATV (Community Antenna
Television)

การส่งภาพระบบ ITFS นั้น เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของสหรัฐอเมริกา
ซึ่งองค์การควบคุมการโทรคมนาคม (Federal Communication Commission-FCC)
ได้สงวนไว้สำหรับการศึกษาโดยเฉพาะ เป็นการออกอากาศด้วยความถี่ 2500-2650
MHz การออกอากาศ และการรับต้องใช้เครื่องพิเศษจำกัดอยู่แค่องค์การหรือหน่วย
งานซึ่งเป็นสมาชิกบอกรับเท่านั้น เครื่องรับโทรทัศน์ที่บ้านไม่สามารถรับรายการได้

ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงโทรทัศน์การศึกษา จึงไม่ได้หมายถึงเฉพาะโทรทัศน์วงจรปิด
เท่านั้น หากจะไร้พลังและคุณค่าของโทรทัศน์อย่างเต็มที่ จะต้องใช้โทรทัศน์แบบระบบวงจร
เปิดที่ถ่ายทอดออกรายการสอนไปตามบ้านและโรงเรียน

บทบาทของโทรทัศน์ต่อการศึกษาในประเทศต่าง ๆ มีไม่จำกัด สำหรับประเทศ
ไทย โทรทัศน์อาจเข้ามาในโรงเรียนในลักษณะของบทเรียน ซึ่งออกอากาศจากสถานี
โทรทัศน์การศึกษาและเป็นส่วนประกอบวิชาต่าง ๆ ที่มีครูสอนอยู่แล้ว ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ
ทางโทรทัศน์ อาทิ เครื่องบันทึกภาพแบบม้วนต่อม้วน หรือแบบคัลป์ จะสามารถบันทึกรายการ
ที่ออกอากาศไว้ใช้ในโอกาสต่อไป นอกจากนี้ครูยังสามารถใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ผลิตรายการ
ใช้เอง ใช้ในการปรับปรุงการสอนของตนและประเมินผลการสอนของตนได้ด้วย

ในด้านการศึกษา การนำโทรทัศน์การศึกษามาใช้ อาจทำได้หลายประการ
ดังต่อไปนี้

ประการแรก ใช้โทรทัศน์และเครื่องบันทึกภาพสำหรับผลิตรายการสอนให้
นักศึกษารุ่นต่อไปใช้ในโรงเรียนที่ตนออกไปฝึกสอน หรือผลิตรายการส่งไปออกอากาศ
ณ สถานีโทรทัศน์ในท้องถิ่น หรือแลกเปลี่ยนกันระหว่างสถานีนั้น กับสถานีฝึกหัดครูอื่นๆ

ประการที่สอง ใช้โทรทัศน์และเครื่องบันทึกภาพสำหรับการฝึกสอนโดยตรง
กล่าวคือการอบรมนักศึกษารุ่นใหม่จากสอนนักเรียนกลุ่มน้อย เรียกว่าการสอนแบบจุลภาค

(Microteaching) นักศึกษาจะมีโอกาสคุ้นเคยกับการใช้เครื่องบันทึกภาพ กล้อง ฟิล์ม โทรทัศน์ พร้อมทั้งชมตัวอย่างการสอนแบบต่าง ๆ ที่เน้นถึงความสำคัญของครูในการ ตั้งคำถาม ปฏิบัติของครูต่อคำตอบของนักเรียน การส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักทำงาน อย่างเป็นอิสระ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ฯลฯ เมื่อชมตัวอย่างแต่ละครั้งแล้ว นักศึกษา ก็จะทำการสอนกับนักเรียน 4-5 คน ซึ่งเลือกออกมาจากชั้น เมื่อสอนกับบันทึกภาพไว้แล้ว เสนอกลับแถบบันทึกภาพเพื่อคุณผลการสอนของตน อาจมีผู้เชี่ยวชาญคอยติชมด้วย เมื่อเห็น ข้อที่ควรปรับปรุงแล้ว นักศึกษาก็นำบทเรียนนั้นไปใช้กับนักเรียนทั้งชั้นต่อไป

ประการที่สาม ใช้โทรทัศน์และเครื่องบันทึกภาพในการประเมินผลการสอน ของนักศึกษาครู โดยบันทึกภาพของนักศึกษาขณะสอนอยู่ในชั้นครูทำทางของครูและปฏิบัติของ นักเรียน เพื่อให้นักศึกษาได้ปรับปรุงตนเองต่อไป

นอกจากนี้ในการฝึกหัดครูหรือโรงเรียนทั่ว ๆ ไป อาจใช้โทรทัศน์และเครื่อง บันทึกภาพ บันทึกกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น การแสดงละคร หุ่นกระบอก เพื่อ เก็บไว้ให้ครูปกครองหรือแขกชม เป็นการฝึกความกล้าของนักเรียนในการแสดงออกด้วย สถาบันฝึกหัดครูบางแห่งอาจฝึกฝนให้นักศึกษามาช่วยในการติดตั้ง เครื่องมืออุปกรณ์ประเภท นี้ด้วย

บทบาทที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของโทรทัศน์การศึกษาประการหนึ่งคือการช่วยในขบวนการ เรียนของประชาชนส่วนมากเมื่อออกจากโรงเรียนไปแล้ว ซึ่งมักไม่มีโอกาสหาความช่วยเหลือ ความรู้ใส่ตนเอง รายการโทรทัศน์การศึกษาจะเป็นเครื่องช่วยประชาชนเหล่านั้นให้ทัน ต่อเหตุการณ์ด้วยแมบ้าน และคนชราที่อยู่ห่างบ้านให้หูตากว้างยิ่งขึ้น

ในด้านโครงการตลาดวิชานั้น โทรทัศน์การศึกษาเป็นคำตอบที่ดีที่สุดในด้าน การให้ความรู้แก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยตลาดวิชา การทำบทเรียนทางไปรษณีย์มาช่วยกับการ สอนทางวิทยุหรือโทรทัศน์ช่วยให้นักศึกษามีแหล่งความรู้ดียิ่งขึ้น การเป็นบัณฑิตนั้นเพียงการ

วดี รัตนวงศ์, "การใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิดเพื่อการศึกษา" รายงานประกอบ วิชา Individual Study in A-V Communication, แผนกวิชาสื่อสารศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.

อ่านอย่างเดียวไม่พอนักศึกษาจำต้องชวนช่วยหาความรู้จากทางอื่น การเรียนจาก
โทรทัศน์ซึ่งออกรายการสอนเป็นประจำจะเป็นความหวังเพียงอย่างเดียวของมหาวิทยาลัย
ศิลปศึกษา

ความเป็นมาของการเริ่มโทรทัศน์ทางการศึกษาในประเทศไทย

สถานีโทรทัศน์ที่ได้จัดตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกของประเทศไทย คือ สถานีไทย
โทรทัศน์ช่อง 4 ที่เผยแพร่ภาพโดยใช้ที่ดินของธนาคารชาติ ในบริเวณวังบางขุนพรหม
เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2498 โดยมีกรมประชาสัมพันธ์เป็นหุ้นใหญ่ มีหุ้นอยู่ 55 %ที่เหลือ
นอกนั้นเป็นขององค์การและสำนักงานของรัฐ 8 แห่ง คือ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ
กรมตำรวจ โรงงานยาสูบ องค์การน้ำตาล โรงงานสุรา และสำนักงานสลากกิน
แบ่งรัฐบาล ดำเนินการในรูปของวิสาหกิจ กรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้บริหารของบริษัท
ทำงานในรูปสถานีโทรทัศน์การค้า รายการที่ออกอากาศมีหลายด้าน เช่น บริการเพื่อชุมชน
ข่าว กีฬา รายการเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการศึกษาค้นคว้า

ต่อมาได้มีสถานีโทรทัศน์เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งแห่ง คือ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7
และใน พ.ศ. 2503 ได้มีการจัดตั้งสถานีไทยโทรทัศน์ขึ้นกับกรมประชาสัมพันธ์อีก 3 แห่ง
คือ ภาคเหนือ ที่ลำปาง (โทรทัศน์ช่อง 8) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ขอนแก่น
(โทรทัศน์ช่อง 5) ภาคใต้ที่หาดใหญ่ (โทรทัศน์ช่อง 10) และสถานีถ่ายทอดที่จังหวัด
สุราษฎร์ธานี ต่อมา พ.ศ. 2511 ได้สร้างสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 สี และ พ.ศ.
2513 ได้สร้างสถานีไทยโทรทัศน์ช่อง 3 เพิ่มขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่ารายการโทรทัศน์ทั้งหมดจะเป็นรายการเกี่ยวกับการบันเทิง
เป็นส่วนใหญ่ และมีรายการบางรายการที่ส่งเสริมให้ความรู้และเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ

4 บริษัทไทยโทรทัศน์, เอกสารผลงานต่าง ๆ ของสถานีไทยโทรทัศน์ (อัครสำเนาะ).

ให้แก่ประชาชน ประเทศไทยยังไม่มีสถานี่โทรทัศน์ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อจุดประสงค์ทางการศึกษาโดยเฉพาะ⁵ แต่เนื่องจากความแผนพัฒนาการศึกษาปี 2503 ได้ขยายการศึกษาชั้นประถมศึกษาจาก 4 ปี เพิ่มขึ้นเป็น 7 ปี ทำให้จำนวนนักเรียนชั้นประถม ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ในขณะนั้นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมาก แต่จำนวนครู อาคารเรียนและวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เพิ่มขึ้นมานั้น ไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน นอกจากนั้นเทศบาลนครกรุงเทพฯ ต้องรับโอนโรงเรียนต่าง ๆ ระดับประถมศึกษาจากกรมสามัญศึกษา เข้ามาอยู่ในสังกัดกองการศึกษาเทศบาลนครกรุงเทพฯ อีก จึงทำให้เทศบาลนครกรุงเทพฯ ประสบปัญหาในการจัดการศึกษามากขึ้นทุกปี นับตั้งแต่เรื่องอาคาร จำนวนครู อุปกรณ์การสอนและจำนวนนักเรียน ดังนั้นกองการศึกษาเทศบาลนครกรุงเทพฯ จึงได้วางโครงการจัดตั้งโทรทัศน์การศึกษาของเทศบาลเอง เรียกชื่อว่า "โครงการจัดรายการโทรทัศน์ศึกษาเทศบาลนครกรุงเทพฯ ชั้นทดลอง" ด้วยความร่วมมือของสถานีไทยโทรทัศน์ช่อง 4 ออกรายการโดยตรงในการเข้าสู่ชั้นเรียน เป็นครั้งแรกในวันที่ 26 ตุลาคม 2507⁶ ใน 3 ปีแรกได้จัดรายการระดับชั้นมัธยมปลาย สัปดาห์ละ 3 วัน คือ จันทร์ พุธ และ ศุกร์ เวลา 10.00 - 11.00 น. ส่วนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เริ่มในลักษณะระบบวงจรปิด เมื่อ พ.ศ.2506

อย่างไรก็ตาม ความจริงนั้น โทรทัศน์การศึกษา ได้มีการริเริ่มมานานแล้ว ทั้งนี้โดยการริเริ่มของกระทรวงศึกษาธิการ⁷ ในสมัยที่ ม.ล.ปิ่น มาลากุล เป็นปลัดกระทรวง ได้มีการเสนอโครงการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์การศึกษาให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อธิบดีกรมตำรวจ เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2506 โดยจะให้จัดตั้งสถานีโทรทัศน์การศึกษาที่

⁵เทศบาลนครกรุงเทพฯ, เอกสาร, โครงการจัดโทรทัศน์การศึกษา พ.ศ.2507.

⁶วิจิตร ถักศิริรัตน์, ก้าวอธิบายวิชาวิทยุศึกษา, ความหลักสูตรปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, 2516.

⁷กฤษฎา ธาปตี, วิว เนียมพยัคฆ์ "บทบาทของกระทรวงศึกษาธิการในด้านโทรทัศน์การศึกษา" เอกสารทางวิชาการเทคโนโลยีทางการศึกษา รวบรวมโดยนิสิตปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

จังหวัดขอนแก่น คั้งนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ร่างโครงการ เสนอไปที่สำนักนายกรัฐมนตรี และได้ผ่านการอนุมัติเงินงบประมาณ แต่สภาพพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้แยงถึงการลงทุน ใช้จ่ายเงินจำนวนมาก ทางสภาจึงไม่สามารถอนุมัติได้

อีกสถาบันหนึ่งที่ทำให้การกำเนิดโทรทัศน์การศึกษาได้เร็วขึ้นมาก คือกรมการฝึกหัดครู ได้ปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครูทั่วประเทศ ซึ่งมีอยู่ 25 แห่ง และวิทยาลัยการศึกษาอีก 7 แห่ง เนื่องจากได้เกิดขาดแคลนอาจารย์ เพราะสถาบันการศึกษาเหล่านี้ได้อยู่ห่างไกลกัน และอาจารย์ผู้สอนก็ไม่สามารถจะหมุนเวียนได้ทันจึงได้แก่วิธีขาดแคลนอาจารย์ด้วยการผลิตรายการสอนทางแถบบันทึกภาพโทรทัศน์ แต่ละวิชาตามหลักสูตร เป็นอนุกรมต่อเนื่องแต่ละวิชาไป พร้อมกับส่งแถบบันทึกภาพไปยังสถาบันดังกล่าวที่มีระบบโทรทัศน์วงจรปิดเตรียมอยู่ ทำให้แก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้อย่างคืบ และทำให้การสอนมีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน

ความจำเป็นอีกประการหนึ่งที่กรมการฝึกหัดครูได้นำโทรทัศน์วงจรปิดมาใช้เพื่อการศึกษาในวิทยาลัยครู และวิทยาลัยวิชาการศึกษา คือ การผลิตจำนวนครูให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ เนื่องจากประชากรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การศึกษาทุกระดับต้องการครูเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาประเทศแผนที่ 2 ต้องการครูทุกระดับถึง 49,000 คน ซึ่งกรมการฝึกหัดครูจะต้องผลิตครูให้ได้ตามจำนวนนี้ โดยการเปิดรับนักศึกษาภาคค่ำเป็นจำนวนมาก อาจารย์ในวิทยาลัยครูทุกแห่งจึงต้องทำงานหนัก เมื่อทางวิทยาลัยครูได้ใช้โทรทัศน์วงจรปิดช่วยในการสอน จึงเป็นการแบ่งเบาภาระการสอนของอาจารย์เป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม ควรได้ทำการเข้าใจในเบื้องต้นก่อนว่า โทรทัศน์ในประเทศไทยเรานั้น แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. โทรทัศน์เพื่อการค้า (Commercial T.V.) ซึ่งเป็นสถานีที่ตั้งขึ้นเพื่อหาผลกำไร รายการเน้นหนักไปทางด้านบันเทิง สถานีดังกล่าวนี้ อาศัยการค้าเป็นงานของสถานีโทรทัศน์ของรัฐบาลเป็นหลัก และตนเองมาในลักษณะอาศัยการค้าเป็นงานชั่วคราวระยะ

เวลาหนึ่ง เพื่อทำกิจการแล้วมอบให้สถานีโทรทัศน์ที่อาศัยอยู่นั้น เช่น สถานีไทยโทรทัศน์ สีทอง 3 อาศัยสถานีไทยโทรทัศน์ของ 9 (ของ 4 เค็ม) สถานีโทรทัศน์กองทัพบกของ 7 สี อาศัยสถานีโทรทัศน์กองทัพบกของ 7 (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นของ 5 สี) และจะต้องมอบ เครื่องส่งและทุก ๆ สิ่งของสถานีภายในระยะเวลา 10 ปี หลังจากวันที่ลงนามในสัญญา ออกอากาศ

2. โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (Education T.V.) เป็นสถานีที่ตั้งขึ้น เพื่อส่งเสริมความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ประกอบด้วยรายการ เช่น สารคดี คนตรี เล่ห์กรรม วรรณคดี ภาษา และการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นต้น

3. โทรทัศน์เพื่อการสอน (Instructional T.V.) ตั้งขึ้นเพื่อสอนใน โรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย เพื่อยกระดับการศึกษาของบุคคล โทรทัศน์เพื่อการสอนนี้ อาจจะใช้ได้ภายในและภายนอกของสถานศึกษา

เมื่อเปรียบเทียบความสำคัญของโทรทัศน์ในด้านการศึกษากับสื่อสารมวลชน ต่าง ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าโทรทัศน์เป็นสื่อสารมวลชนที่ทรงอิทธิพลสิ่งหนึ่ง เพราะโทรทัศน์ นั้นมีทั้งเสียงและภาพ ประกอบกับได้มีการวิวัฒนาการเพิ่มขึ้นจากเดิม คือ สามารถใช้ แบบเคอร์รี่ หรือสามารถมีสีสั่น สามารถให้คนดูได้พร้อมกันเป็นจำนวนมาก สามารถจะส่ง แพร่ภาพไปได้ไกล และยังมีเครื่องทรานเลเตอร์ หรือดาวเทียมรับภาพ ส่งสัญญาณต่อไป อีกหลาย ๆ สถานี ก็ทำให้แพร่หลายไปทั่วทุก ~~ยกตัวอย่างการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก หรือ การแข่งขันชกมวยที่ต่างประเทศ เป็นต้น~~

ผลประโยชน์ของโทรทัศน์การศึกษาในการให้ความรู้โดยตรงและทางอ้อมจากการนำมา เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอน⁸

การที่เรานำโทรทัศน์การศึกษาเข้ามา เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนนั้นได้ให้

⁸ อุตัย บุญประเสริฐ, สภาพและความต้องการ เทคโนโลยีทางโทรทัศน์ศึกษาระดับ มหาวิทยาลัย, วิทยานิพนธ์, ปรียญมหาบัณฑิต แผนกวิชาโทรทัศน์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.

ประโยชน์หลายประการ คือ

1. สามารถเป็นสื่อกลางในการสอนภาควิชาการ คือ บรรยายแก่ผู้เรียนเป็นจำนวนมากได้ดีกว่าการใช้ห้องเรียนขนาดใหญ่
2. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเห็นการทดลอง การปฏิบัติงานในห้องนี้งานได้ชัดเจนพร้อม ๆ กัน โดยผู้สอนไม่จำเป็นต้องทำซ้ำหลาย ๆ ครั้ง เหมือนห้องเรียนธรรมดา
3. สามารถนำเอาแถบบันทึกภาพ โทรทัศน์ ฟิล์มภาพยนตร์ และเหตุการณ์ ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษาที่ทันสมัยและมีคุณค่า มาถ่ายทอดโทรทัศน์ให้ผู้เรียนชม
4. สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการจ้างอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิได้
5. สามารถเป็นแหล่งกลางของการบริการอุปกรณ์ประกอบการสอน โดยวิธีติดต่อทางสายเคเบิล ถ่ายทอดจากห้องส่ง เพียงแห่งเดียว แต่ออกรายการได้หลายช่อง เช่น ช่องหนึ่งอาจเป็นภาพยนตร์ ส่วนอีกช่องหนึ่งเป็นรายการสอน
6. สามารถถ่ายทอดกิจกรรม หรือ เหตุการณ์ภายนอกห้องส่งได้เพียงแต่ยกกล้องถ่ายไปยังจุดต่าง ๆ แล้วถ่ายทอดมาเข้าเครื่องส่งไปยังเครื่องรับในห้องต่าง ๆ

บทบาทของสถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 ช่อง ในกรุงเทพมหานครฯ มีต่อการให้การศึกษาทางด้านเผยแพร่ภาพเพียงใจ

สถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 ช่องในกรุงเทพมหานครฯ มีเพียงสถานีเดียวเท่านั้นคือ สถานีของบริษัทไทยโทรทัศน์ช่อง 9 (ช่อง 4 เดิม) ที่มีการส่งรายการโทรทัศน์ทางการศึกษา โดยร่วมมือกับเทศบาลนครกรุงเทพฯ (รายละเอียดในหน้า 9) และร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการในรายการต่าง ๆ รวมทั้งโรงเรียนภาคฤดูร้อน แต่การส่งเผยแพร่ภาพทางการศึกษา ก็มีเวลาจำกัดน้อยเหลือเกิน และรัศมีในการส่งเผยแพร่ภาพก็มีจำกัดด้วย เนื่องจากว่าขอบเขตในการส่งและการผลิตรายการยังไม่สามารถเผยแพร่ภาพไปได้ทั่วประเทศ และช่วงเวลาก็อยู่ในระยะเวลาที่คนไม่ค่อยจะมีเวลาชมกัน

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่า ในการจัดรายการโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ของต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครนี้ ได้รวมการจัดโทรทัศน์แบบให้การศึกษาโดยตรง และการให้ความรู้การศึกษาทางอ้อม ประปนกันไป ดังจะเห็นจากรายการของสถานีทั้ง 4 ของกรุงเทพฯ ดังจะกล่าวต่อไป

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี ได้รายงานผลการสำรวจและความต้องการเกี่ยวกับหาข้อมูลสถิติ พ.ศ. 2516 ในข้อ 14 จากเอกสารการปฏิบัติของกรมกองต่าง ๆ ที่สังกัดสำนักงานกฤษฎมนตรี เกี่ยวกับการสำรวจเครื่องรับโทรทัศน์และเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ เพราะเป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำให้ทราบเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้เพิ่มขึ้น เป็นสถิติที่รวบรวมจากโครงการสำรวจวิทยุและโทรทัศน์เพื่อประโยชน์แก่การศึกษา โดยได้รวบรวมเป็นข้อ ๆ ดังนี้ :-

1. จำนวนเครื่องรับวิทยุ
2. จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์
3. จำนวนครัวเรือนที่มีวิทยุ หรือ ที่มีโทรทัศน์
4. จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีวิทยุและโทรทัศน์
5. ความชัดเจนของเสียงที่รับฟังจากสถานีวิทยุ และจากสถานีโทรทัศน์
6. ความสนใจหรือรสนิยมของผู้ฟังวิทยุ หรือผู้ชมโทรทัศน์ (ทัศนคติ)
7. การทราบข่าวสารบ้านเมือง
8. การทราบความรู้และข่าวค่านิยมของครัวเรือนที่มีวิทยุและโทรทัศน์

การสำรวจดังกล่าวได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2511 และได้พบปัญหาเบื้องต้นว่า โทรทัศน์ในเขตนอกเทศบาลทั่วประเทศ มี 19,933 เครื่อง ส่วนรายละเอียดต่าง ๆ นั้น ในบางตอนก็ไม่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ในเรื่องนี้

วิธีการเก็บรวบรวม

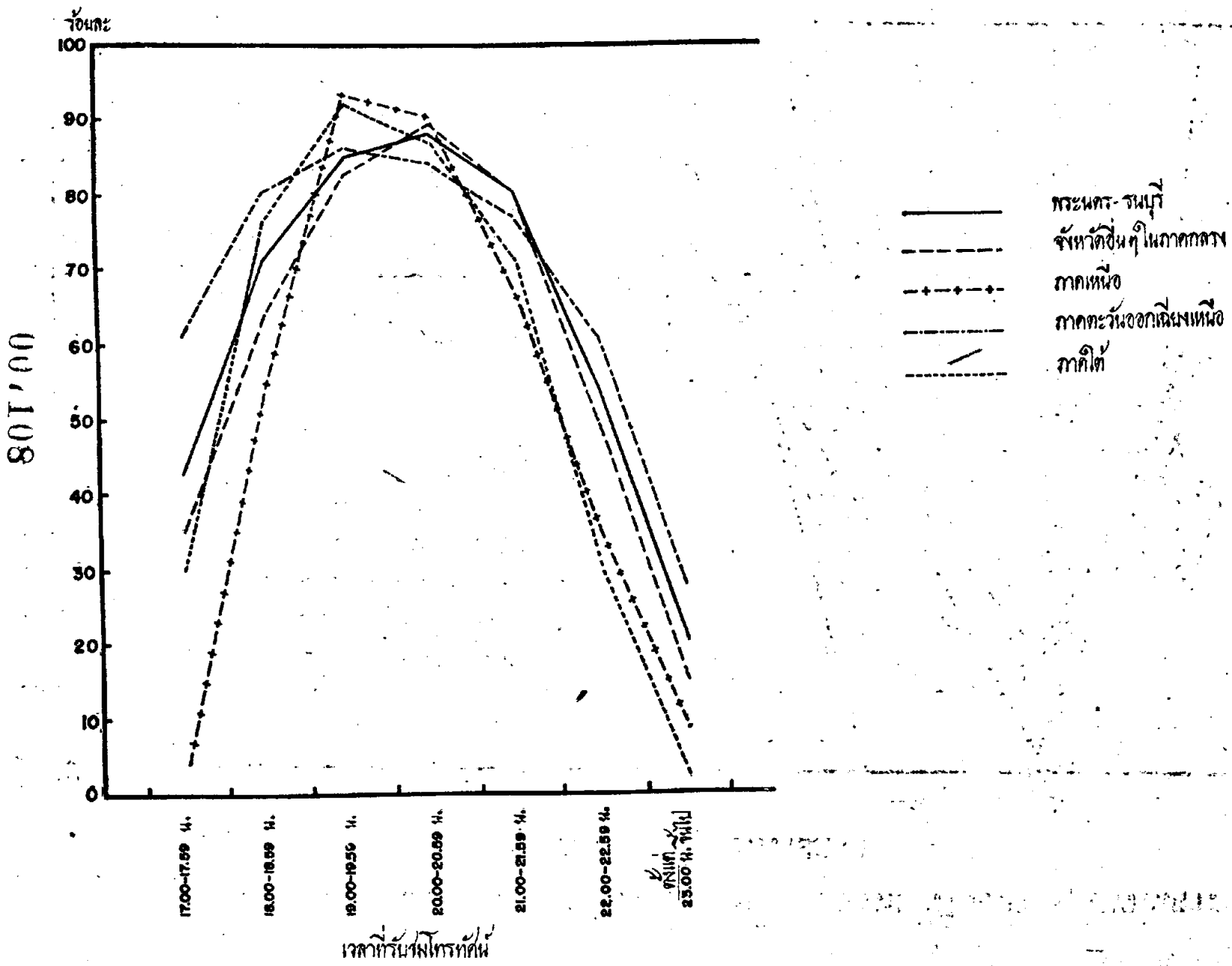
วิธีการสำรวจ สํารวจด้วยระเบียบวิธีตัวอย่างในระดับประเทศและใช้ความถี่เป็นรายปี หน่วยตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจ คือ หมู่บ้านซึ่งพนักงานสำรวจได้เข้าไปทำการแจกบัตรครัวเรือนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องรับวิทยุ และโทรทัศน์ในครอบครอง ตลอดจนกระทั่งอาชีพหลัก และอาชีพรองของครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือน เป็นต้น

รายงานเบื้องต้นการสำรวจวิทยุโทรทัศน์

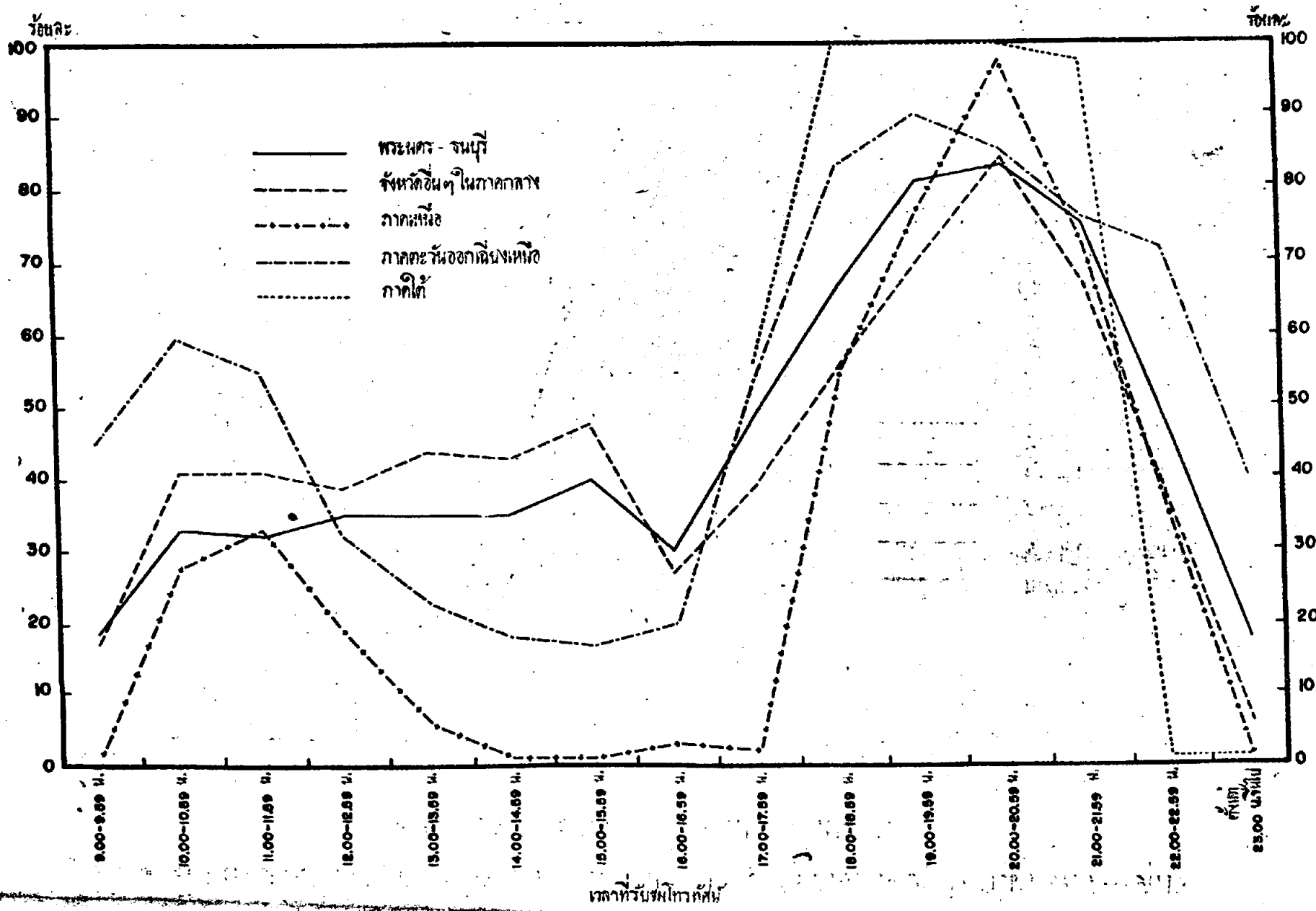
สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจวิทยุและโทรทัศน์เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2511-2512 สรุปผลเบื้องต้นได้ดังนี้

1. ใน พ.ศ. 2517 ครัวเรือนทั่วราชอาณาจักรประมาณ 4,744,700 ครัวเรือนมีเครื่องรับวิทยุ และประมาณ 684,700 ครัวเรือนมีเครื่องรับโทรทัศน์ หรือประมาณร้อยละ 70.9 ของครัวเรือนทั้งหมดมีเครื่องรับวิทยุ และประมาณร้อยละ 10.2 มีเครื่องรับโทรทัศน์
2. จำนวนเครื่องรับวิทยุทั่วราชอาณาจักรมีประมาณ 5,111,200 เครื่อง ในจำนวนนี้อยู่ในเขตเทศบาล 793,100 เครื่อง หรือประมาณร้อยละ 15.5 ของจำนวนเครื่องรับทั้งหมด
3. จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ทั่วราชอาณาจักรมีประมาณ 714,500 เครื่อง อยู่ในเขตเทศบาลประมาณ 436,200 เครื่อง หรือประมาณร้อยละ 61.1 ของจำนวนเครื่องรับทั้งหมด
4. เครื่องรับวิทยุทั้งสิ้นประมาณ 5,111,200 เครื่อง อยู่ในเขตต่าง ๆ ของประเทศ คือ ภาคเหนือร้อยละ 23.9 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 28.4 ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ) ร้อยละ 25.6 กรุงเทพฯ ร้อยละ 11.3 และภาคใต้ ร้อยละ 10.8

รูปที่ ๑ ร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่รับชมโทรทัศน์ในช่วงเวลาต่าง ๆ ในวันจันทร์ - ศุกร์
(โดยเฉลี่ย) ในเขตเทศบาลเป็นรายภาค

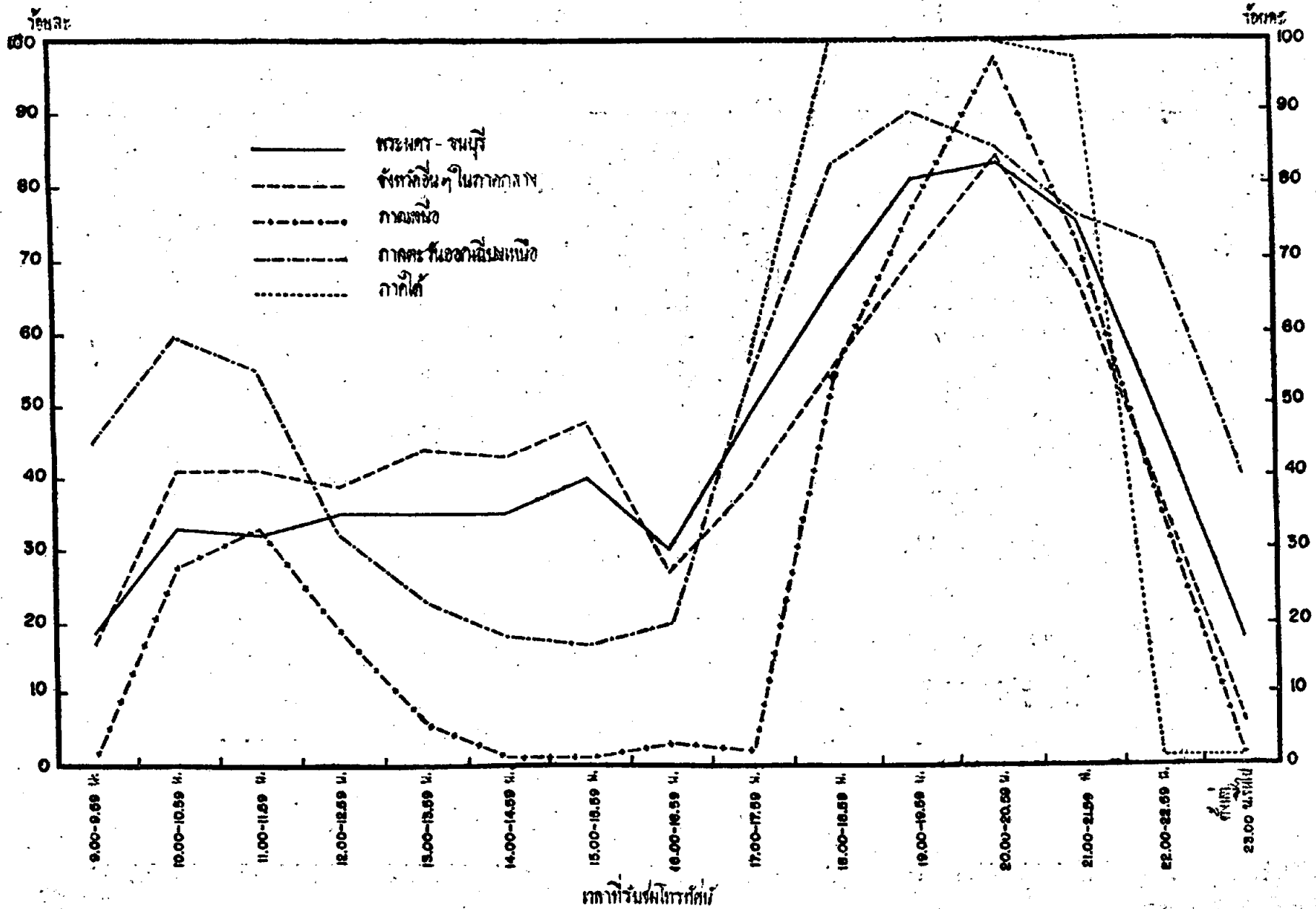

รูปที่ ๒ ร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่รับชมโทรทัศน์ในชั่วโมงต่าง ๆ ในวันเสาร์ ในเขตเทศบาลเป็นรายภาค

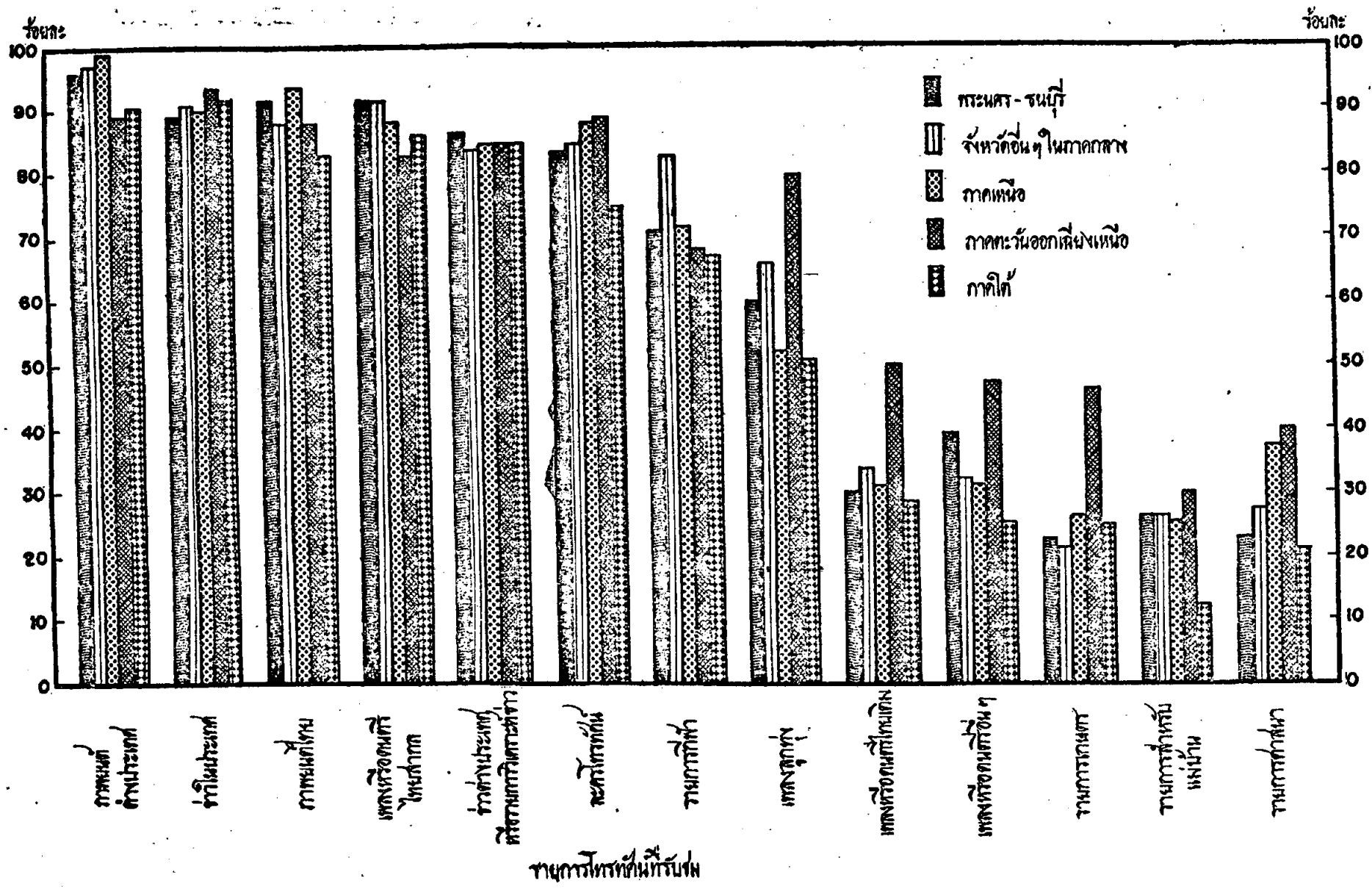

รูปที่ ๓ ร้อยละของ...

รูปที่ ๓ ร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่รับชมโทรทัศน์ในช่วงเวลาต่างๆ ในวันอาทิตย์
ในเขตเทศบาลเป็นรายภาค.

เทศบาลเป็นรายภาค

5. เครื่องรับโทรทัศน์ทั้งสิ้นประมาณ 714,500 เครื่อง อยู่ในเขตต่าง ๆ ของประเทศ คือ ภาคเหนือร้อยละ 6.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 8.4 ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ) ร้อยละ 30.6 กรุงเทพฯ ร้อยละ 49.9 และภาคใต้ร้อยละ 4.8

6. ระยะเวลาเพียง 6 ปี จากการสำรวจครั้งแรกในปี พ.ศ.2511 ถึง 2512 ถึงการสำรวจครั้งที่ 2 ในปี 2517 นี้ ปรากฏว่าเครื่องรับวิทยุและโทรทัศน์ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากมาย คือ เครื่องรับวิทยุเพิ่มจาก 2,554,500 เครื่อง เป็น 5,111,200 เครื่อง หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 100.1 ส่วนเครื่องรับโทรทัศน์เพิ่มขึ้นจาก 231,400 เครื่อง เป็นเงิน 714,500 เครื่อง หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 208.8

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงจำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ว่ามีจำนวนเท่าไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพฯ มีถึงร้อยละ 49.9 จากเครื่องรับทั้งหมด 714,500 เครื่อง

ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับการชอบรายการของสถานีโทรทัศน์ว่า⁹ ประชาชนชอบรายการโทรทัศน์ของสถานีใดมากที่สุด โดยมีบริษัทเค็มมาร์ เป็นผู้สำรวจอย่างจากประชาชนเท่าที่สามารถจะหาได้ แต่การวิจัยดังกล่าวบริษัทได้ทำขายให้แก่บริษัท และสถานีโทรทัศน์ของต่าง ๆ ในราคาหลายหมื่นบาท

นพรัตน์ ศรีประทุม¹⁰ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ความสนใจของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อรายการโทรทัศน์" เมื่อ พ.ศ.2512 ซึ่งสรุปได้ดังนี้

นิสิตชายหญิงชมโทรทัศน์ทุกวัน นิสิตชายชมรายการโทรทัศน์มากกว่านิสิตหญิง

⁹พ.อ.ถาวร ชัยประสิทธิ์, ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 คนที่ 2 และหัวหน้าฝ่ายจัดรายการ ท.ท.บ. ของ 7 3 มีนาคม 2518.

¹⁰นพรัตน์ ศรีประทุม, การวิเคราะห์ความสนใจของนิสิตที่มีต่อรายการโทรทัศน์, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.

ช่วงเวลาทั้งคู่ทั้งชายหญิง 18.00-20.00 น. โดยเฉลี่ยแล้วประมาณวันละ 1-2 ชั่วโมง
 ช่วงเวลาการจัดรายการต่าง ๆ เหมาะสมแล้ว นอกจากรายการบางประเภท เช่น
 ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ศาสนา ภาษา วรรณคดีซึ่งยังจัดน้อยไป

สักรินทร์ ปุณฺณฤทธิ¹¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สถานีโทรทัศน์" เมื่อพ.ศ. 2507
 และได้กล่าวถึงประโยชน์ของสถานีโทรทัศน์สรุปความได้ว่า เป็นการส่งเสริมงานด้าน
 บันเทิง ธุรกิจ และการศึกษาทางโทรทัศน์ให้พัฒนายิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นยังเป็นการยกระดับ
 ความรู้ของผู้ชมรายการให้สูงขึ้น โดยจัดรายการที่ให้ความรู้และเป็นประโยชน์ หากเป็น
 รายการดีมีคุณค่าก็สามารถบันทึกภาพส่งไปแลกเปลี่ยนกับสถานีอื่นทั้งในและต่างประเทศอัน
 เป็นการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

อีกเรื่องหนึ่งที่แสดงให้เห็นประโยชน์ของโทรทัศน์ทางการศึกษา ซึ่งได้ทำการ
 วิจัยการใช้การสอนทางโทรทัศน์โดยระบบวงจรปิด คือ การวิจัยของ โอภาส ศรีสะอาด¹²
 ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับประกาศนียบัตรการศึกษาโดยใช้
 โทรทัศน์วงจรปิด" เมื่อ พ.ศ. 2516 ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยการสอนวิทยาศาสตร์ทางโทรทัศน์
 วงจรปิดให้เห็นคุณค่าว่ามีประโยชน์ต่อการศึกษาเพียงไร และได้รับผลคุ้มค่ามากกว่าการ
 ลงทุนที่เสียไป ซึ่งก็นับว่ามีข้อดีมากกว่าข้อเสีย และเป็นประโยชน์ต่อการสอน

ความสำคัญของการใช้โทรทัศน์ในการให้การศึกษาในวันยิ่งสำคัญมากขึ้นอีก ดัง
 จะเห็นจากการวิจัยของ มณฑิพย์ คงเคน¹³ ซึ่งได้เขียนโครงการเสนอแนะเมื่อพ.ศ. 2517
 ในเรื่อง "โครงการเสนอแนะเพื่อจัดตั้งศูนย์โทรทัศน์ทางการศึกษาในประเทศไทย" ภายใน

¹¹ สักรินทร์ ปุณฺณฤทธิ, สถานีโทรทัศน์, วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507.

¹² โอภาส ศรีสะอาด "การสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับประกาศนียบัตรการศึกษา
 โดยใช้โทรทัศน์วงจรปิด," วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, แผนกวิชาสัตตทัศน์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

¹³ มณฑิพย์ คงเคน "โครงการเสนอแนะเพื่อจัดตั้งศูนย์โทรทัศน์ทางการศึกษาใน
 ประเทศไทย," วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, แผนกวิชาสัตตทัศน์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2517.

เรื่องดังกล่าวได้เสนอแนะในการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ โดยได้วางแผนงานการแบ่งส่วน
ของสถานีการดำเนินงานแต่ละแผนก แปรผันในการสร้างสถานี นอกจากนั้นก็ยังได้นำ
บริการและการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ของต่าง ๆ มาเปรียบเทียบ พร้อมกับได้
ชี้แจงให้เห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้ศูนย์โทรทัศน์การศึกษาด้วย

พ.ศ. 2516 ปิยะชาติ แสงอรุณ¹⁴ ได้วิจัยและเสนอโครงการเรื่อง "การสร้าง
วัสดุอุปกรณ์กราฟิก ประกอบรายการโทรทัศน์การศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นปีที่ 6" ใน
เรื่องนี้ได้มีการค้นคว้าในการนำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์โดยใช้กราฟิก
เข้าช่วย เพื่อที่จะให้รายการโทรทัศน์การศึกษาเป็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

จากการวิจัยในสิ่งนี้หากจะพิจารณาด้วยควมลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้
ผู้รับการศึกษาเกิดความสนใจในสิ่งที่มาประกอบให้รายการเป็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้น คล้าย ๆ
กับใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย

พ.ศ. 2517 เนาวรัตน์ แสงโชติไกร¹⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้
โทรทัศน์วงจรปิดเพื่อการสอนในมหาวิทยาลัยรามคำแหง" ผู้วิจัยได้ชี้ปัญหาความสำคัญใน
การที่จะให้โทรทัศน์วงจรปิด ช่วยในการสอนให้เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาที่มีอยู่เป็นจำนวน
มาก และในการบรรยายแต่ละครั้งห้องเรียนก็กว้าง จึงได้ดำเนินการวิจัยเรื่องดังกล่าว
เพื่อให้การสอนได้สัมฤทธิ์ผลอันเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและทางมหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2516-สุรัตน์ เมธิกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนิสิตสื่อสาร

¹⁴ปิยะชาติ แสงอรุณ, "การสร้างวัสดุอุปกรณ์กราฟิก ประกอบรายการโทรทัศน์
การศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นปีที่ 6," วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย, แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

¹⁵เนาวรัตน์ แสงโชติไกร, ปัญหาการใช้โทรทัศน์วงจรปิดเพื่อการสอนในมหา-
วิทยาลัยรามคำแหง, " วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย, แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย, 2517.

¹⁶สุรัตน์ เมธิกุล, ความคิดเห็นของนิสิตสื่อสารมวลชนระดับปริญญาตรี "เกี่ยว
กับการปรับปรุงรายการโทรทัศน์ให้ เกิดประโยชน์ทางการศึกษา, " วิทยานิพนธ์มหา
บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

มวลชนระดับปริญญาตรี เกี่ยวกับการปรับปรุงรายการโทรทัศน์เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา" สรุปผลวิจัยได้คือ รายการของสถานีทั้ง 4 แห่งในกรุงเทพฯ มีรายการภาพยนตร์บันเทิงมากที่สุด รองลงมาคือโฆษณา รายการที่ให้ประโยชน์มากที่สุดคือรายการข่าว และควรปรับปรุงรายการโทรทัศน์ให้มีประโยชน์แก่การศึกษามากขึ้น

การวิจัยในต่างประเทศ

Bogart (2502)¹⁷ ได้พูดถึงการเติบโตของโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมทำให้คนนิยมภาพยนตร์น้อยลง เนื่องจากโทรทัศน์ให้ความสะดวกสบายมากกว่า และเป็นสื่อที่มีอิทธิพลทางค่านิยมมวลชนอีกแขนงหนึ่ง จากการวิจัยทำให้ทราบว่า คนชั้นกลางในสหรัฐนิยมกันมาก ดังจะเห็นจากการสำรวจจากการขายในท้องตลาด และมีบทบาทในการเสนอข่าวสารตลอดจนกระทั่งการศึกษา และพักผ่อนด้วย

Keilar(2503) ได้ทำการวิจัยพบว่า เด็กสามารถเรียนได้ดีเมื่อใช้เครื่องฉายอันเป็นอุปกรณ์การสอน และได้กล่าวสรุปไว้ว่าความมืดในห้องฉายและแสงสว่างจากเครื่องฉาย เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจกับบทเรียนตลอดเวลา ซึ่งทำให้ผลการเรียนดียิ่งขึ้น

Berlyne (2508)¹⁸ ได้วิจัยการใช้สื่อทางการสื่อความหมาย (Media of Communication) ว่า โทรทัศน์เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับฟังเป็นอย่างมาก และเป็นสื่อที่ทันสมัยที่มีคนดูมากชนิดหนึ่ง

¹⁷Leo. Bogart "The Growth of Television" Mass Communication: An illini book from the University of Illinoise Press; 1972,pp.95-122.

¹⁸Berlyne, D.E. "Structure and direction in thinking"
Educational Media: Theory into Practice: Charles E. Merrill Publishing Company Columbo Ohio, A Bell and Howell Company; 1965,pp.110-113.

หนังสืออ้างอิงที่เห็นได้ว่าโทรทัศน์มีบทบาทต่อทางด้านการศึกษาและสามารถปรับสภาพให้ความรู้ควบคู่กับการบันเทิง คือ เอกสารประกอบสัมมนา หมายเลข อ.8 เรื่อง "ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเครื่องมือสื่อสารมวลชน"¹⁹ และได้รายงานถึงโทรทัศน์ว่า โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่อายุเยาว์มาก เพราะเริ่มได้เพียง 1 ปี แต่ยังมีปัญหาไม่มาก เพราะว่าเป็นกิจการใหญ่ ต้องอาศัยผู้รับการอบรมมาเฉพาะ อันมีอยู่จำนวนพอสมควร และหวังได้ว่าจะเพิ่มผู้รู้มากขึ้นโดยลำดับ ปัญหาของโทรทัศน์ในปัจจุบันอยู่ที่ การบริหารรายการบันเทิงมาบรรจุให้เหมาะสมแก่วิวัฒนาการทางจิตใจ และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ฉะนั้นทางแก้ไขนอกจากในด้านการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ และทางเทคนิค และรายการอื่นจะช่วยให้มีรายการที่ดีถึงขนาดยิ่งขึ้นเป็นลำดับแล้ว ยังต้องพิจารณาข้อสำคัญดังกล่าวมาแล้ว คือ การจัดการรายการมาบรรจุให้เพียงพอแก่ความต้องการเป็นอันมาก และไม่รับสิ้นของโทรทัศน์ ทั้งนี้เพื่อขจัดเอารายการภาพยนตร์โทรทัศน์ของชาติตะวันตกที่หนักไปในทางภาพยนตร์ที่ปราบอันซพาล หรือเวียกสัน ๆ ว่า ภาพยนตร์ควายอนั้นออกไปเสีย ควบภาพยนตร์เหล่านี้มีการใช้อาวุธอันเป็นที่น่าหวาดเสียวต่าง ๆ ประกอบกับทั้งทำทางต่าง ๆ และความนึกคิดของตัวละครที่แสดงบทบาทตัวร้ายในเรื่อง ซึ่งย่อมส่งผลต่อจิตใจเยาวชนเป็นส่วนมาก เหลือที่ผู้ใดจะประมาณหรือกล่าวให้ถูกต้องได้ และแม้ในประเทศที่เจริญก้าวหน้าและเป็นผู้ผลิตภาพยนตร์เหล่านี้ เช่น ในสหรัฐอเมริกาก็ยังประสบปัญหาเรื่องนี้ และเป็นข้อวิตกอย่างหนักหน่วงตลอดมา และสำหรับประเทศไทย ซึ่งมีวิวัฒนาการและการอบรม ตลอดจนจุดมุ่งหมายของคน โดยเฉพาะ แม่นว่าอาจไม่แตกต่างจากชาติอื่นเท่าใด ก็เห็นว่าน่าจะพิจารณาเรื่องนี้เป็นสำคัญ

¹⁹ยุบล คุรุขมมงคล, "ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเครื่องมือสื่อสารมวลชน" เอกสารประกอบสัมมนาหมายเลข 8 เสนอในการสัมมนาสื่อสารมวลชนครั้งที่ 1, เรื่องอิทธิพลและความรับผิดชอบของสื่อสารมวลชน, ณ ศาลาสันติธรรม, 2507.

เอกสารที่อ้างอิงมาเสนอประกอบเห็นว่า โทรทัศน์มีบทบาททางด้านการสอน และการบันเทิงคือ การปาฐกถา "สื่อสารมวลชนคืออะไร?" ของพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์²⁰ ในการสัมมนาสื่อสารมวลชนครั้งที่ 1 เรื่อง "อิทธิพลและความรับผิดชอบของสื่อสารมวลชน" ณ ศาลาสันติธรรม เมื่อวันที่ 3-7 กุมภาพันธ์ 2507 ดังมีความตอนหนึ่งว่า

"ชีวิตของเราเกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชนตลอดเวลา ข้าพเจ้าหรือจะว่าท่านทั้งหลายก็ได้ ขึ้นขึ้นแต่เช้าเปิดวิทยุกระจายเสียงฟัง แต่เมื่อยังอยู่ในห้องนอน ครั้นออกมารับประทานอาหารเช้า ก็มีหนังสือพิมพ์อ่าน ถ้าบังเอิญหนังสือพิมพ์ไม่มา ก็รู้สึกว้าว้าทำอะไรที่จำเป็นไปที่เดียว คนไขว้ใจข้าพเจ้าคือ ฉะนั้น จึงจัดหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสาร ไว้กับอาหารเช้ามิได้ขาด ตอนเย็นและกลางคืน ก็ถึงเวลาอ่านหนังสือพิมพ์และชมโทรทัศน์ และก่อนนอนก็ฟังวิทยุกระจายเสียงอีก นอกจากนี้ ก็ยังไปชมภาพยนตร์ เป็นครั้งคราวเฉพาะอย่างยิ่งในโอกาสที่มีการแสดงปฐมทัศน์ ทั้งนี้ก็เพราะ ข้าพเจ้าดูถึงวัยที่ชอบอยู่บ้านกลางคืนก็เสียแล้ว ไม่เหมือนเมื่อก่อนธิดาข้าพเจ้าสมรส ในสมัยนั้น ข้าพเจ้าต้องไปชมภาพยนตร์บ่อย ๆ"

วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสาร โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เหล่านี้แหละ เป็นสื่อมวลชน ทำการสื่อสารมวลชน

สื่อมวลชน ตรงกับคำอังกฤษว่า Mass Media และสื่อสารมวลชนตรงกับคำอังกฤษว่า Mass Communication

ข้าพเจ้าอยู่ในฐานะที่จะกล่าวเช่นนี้ได้ เพราะไถ่ถอนคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานแล้ว ที่แรก-กระทรวงศึกษาธิการ ได้ขอให้บัญญัติศัพท์ Mass Communication ก่อน ข้าพเจ้าได้เสนอ "สื่อสารมวลชน" คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ ก็ได้รับเอาโดยไม่มีข้อยากลำบากอย่างใด เพราะ "สื่อสาร" เป็นคำที่รู้จักกันมาแล้วสำหรับ

²⁰สัมมนาสื่อสารมวลชนครั้งที่ 1, ณ ศาลาสันติธรรม, 3-7 กุมภาพันธ์ 2507.

Communication ส่วนคำว่า "มวลชน" นั้นก็พอจะเข้าใจได้ว่า คนมาก ๆ mass ซึ่งเป็นศัพท์วิทยาศาสตร์ นั้น ได้บัญญัติว่า "มวล" ไว้แล้ว Mass-Masses ที่เกี่ยวข้องกับคน ชาวเขาจึงได้นำมาใช้ไว้นานแล้ววว่า "สื่อสารมวลชน" ก็พอจะเข้าใจได้ว่า สื่อสารไปสู่มวลชน ซึ่งเป็นความที่ต้องการ

แต่ต่อมา เมื่อกระทรวงศึกษาธิการ ขอให้บัญญัติศัพท์ให้ตรงกับคำว่า Mass Media ได้ใช้กันว่า "สื่อมวลชน" อยู่แล้วนั้น ได้มีการอภิปรายกันบ้าง บางท่านได้อ้างว่าเป็นศัพท์ของชาวเขา ชาวเขาต้องชี้แจงว่า Medium แปลว่า "สื่อ" นั้นเป็นศัพท์ที่ชาวเขาได้เสนอจริง Mass แปลว่า "มวล" หรือ "มวลชน" ก็เป็นศัพท์ที่ชาวเขาได้เสนอจริง แต่ชาวเขาไม่เป็นผู้บัญญัติ "สื่อมวลชน" ขึ้น เมื่อได้ยินครั้งแรกก็รู้สึกงง ๆ เหมือนกัน เพราะแม้คำอังกฤษ Mass media ก็ไม่แสดงความหมายอย่างชัดเจน ถ้ากล่าวความให้เต็มว่า Media of Mass Communication ก็จะเข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น เมื่อร่นลงมาเป็น Mass Media ก็ต้องอาศัยความเคยชิน จึงจะเข้าใจในภาษาไทยก็เช่นเดียวกัน ถ้าว่า "สื่อในการสื่อสารมวลชน" พอจะเข้าใจได้ แต่เมื่อร่นลงมาเป็น "สื่อมวลชน" ก็ต้องอาศัยความเคยชินสักหน่อย แต่พอเรามีคำว่า "สื่อสารมวลชน" สำหรับ Mass Communication แล้ว "สื่อมวลชน" ซึ่งใช้กันอยู่แล้ว ก็พอจะใช้แปล คำว่า Mass Media ได้ ในที่สุดคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ จึงได้ขยับไป

แต่ "สื่อสารมวลชน" มีความหมายว่าอะไรแน่ เราจะต้องพิจารณาต่อไป

ในฉนวนสื่อสาร จะต้องเป็นผู้ส่งสาร มีสาร และมีผู้รับสาร ตามค่านิยมในพจนานุกรม ของราชบัณฑิตยสถาน สื่อ หมายความว่า ทำการติดต่อให้ถึงกัน นี้ก็ตรงกับคำว่า Communicate ซึ่งแปลว่า ทำให้ร่วมกัน ผู้ส่ง มีสาร หรือสิ่งที่มีความสำคัญหรือความหมาย ก็แสดงออกมา Express เมื่อทำให้สารที่แสดงออกมานั้น ไปถึงผู้รับและผู้รับได้รับสารนั้นไว้ก็เป็นการสื่อสาร แต่สารที่ผู้รับ รับไว้นั้น อาจไม่เหมือนกัน แต่กับสารที่ผู้ส่งมุ่งหมายจะส่งก็ได้ เพราะผู้รับยอมตีความหมายเอาเอง ตามความรู้สึกนึกคิดของตน หรืออีกนัยหนึ่งก็ตามการประสบ Experience ของตน

ถ้าเป็นการสื่อสารโดยตรงระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ โดยผู้ส่งพูดตรงต่อผู้รับ หรือแสดงตรงต่อผู้รับ เป็นการสื่อสารเฉพาะหน้ากัน ดังเช่นที่ชาวเผ่ากำลังพูดคุยกันโดยตรงต่อหน้ากันหลาย หรือแสดงอยู่โดยตรงต่อหน้ากันหลาย เช่นนี้ ชาวเผ่าก็อาจสังเกตปฏิกิริยาของท่านได้ว่า ท่านสนใจหรือไม่สนใจ ชอบหรือไม่ชอบ และยิ่งถ้ามีคำถามคำตอบกันได้ ผู้ส่งสารก็อยู่ในฐานะที่จะทราบได้ชัดขึ้นว่า ผู้รับสารมีปฏิกิริยาอย่างไร ผู้ส่งสารก็อาจคิดแปลงสารให้สนใจผู้รับสารได้ชัดขึ้น ถึงแม้ว่าจะพูดถึงการประกาศสินค้า ก็เช่นเดียวกัน ถ้าใครแข็งแรงและเกลี้ยกล่อมเฉพาะหน้าได้แล้ว ก็จะได้ผลแน่นอนกว่าประกาศแจ้งความทางหนังสือพิมพ์ ทางวิทยุกระจายเสียง ทางโทรทัศน์ หรือทางภาพยนตร์ การสื่อสารเฉพาะหน้ากัน เป็นวิธีสื่อสารที่แท้จริง และถึงแม้จะใช้วิธีสื่อสารมวลชน ก็ไม่แปลว่าจะไม่ต้องใช้วิธีสื่อสารเฉพาะหน้า เช่น ในการประกาศสินค้า ก็มีกรณีที่ใช้ทั้งสองวิธีประกอบกัน จึงจะได้ผลดีที่สุด อุปสรรคในการสื่อสารเฉพาะหน้ากัน ก็อยู่ที่ผู้รับสารมีได้น้อย เมื่อเปรียบกับการสื่อสารมวลชน ซึ่งมีผู้รับสารได้เห็นเรือนแสนเรือนล้าน ฉะนั้นถึงแม้จะไม่ทราบปฏิกิริยาของผู้รับสาร โดยแน่ชัด การที่เข้าถึงผู้รับสารเป็นจำนวนแสนจำนวนล้าน ก็มีประโยชน์ใหญ่หลวง

บัดนี้ เราควรจะพิจารณาว่า มวลชน หมายถึงคนเหล่าใดบ้าง หมายถึงจำนวนมาก ๆ เท่านั้นหรือ

คนเราที่จัดเป็นหมู่ได้นั้น มีลักษณะต่าง ๆ กันเช่น หมู่ชน Group อย่างหนึ่งก็ได้แก่คนที่จับกลุ่มกันเข้า เรียกว่ากลุ่มชน Crowd เมื่อเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชนกัน ก็มักมีคนมาจับกลุ่มมองกันดู แต่แล้วก็กระจายกันไป นี่เป็นการจับกลุ่มโดยบังเอิญ การจับกลุ่มโดยมีระเบียบ ก็ได้แก่กลุ่มชนที่ไปชมฟุตบอล เป็นต้น หมู่ชนบางจำพวกก็จับกลุ่มกันเข้าเพื่อแสดงออกเช่น รวมกันร้องเพื่อการศาสนา เป็นต้น หมู่ชนบางจำพวกจับกลุ่มกันเข้า เพื่อลงมือกระทำการเช่นก่อการปฏิวัติ

ลักษณะของกลุ่มชน ก็คือ การจับกลุ่มกันเข้า และมีการชุมนุมติดต่อกัน มวลชนไม่ใช่หมู่ชนเช่นนี้ เพราะ มวลชน ซึ่งได้แก่ผู้อ่านหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร ผู้ฟังวิทยุกระจายเสียง ผู้ชมโทรทัศน์ และผู้ชมภาพยนตร์ เป็นบุคคลแต่ละคน หากสนใจในเรื่องเดียวกันแล้ว

ก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ด้วกับการตัดสินใจของตนเอง และด้วกับการเลือกปฏิบัติของ
 ตนเอง จริงอยู่ บุคคลเหล่านี้เมื่อได้อ่าน ใ้ฟัง และใ้ชมแล้วอาจปรารถนา ปราศัย
 กับญาติและมิตร เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และในการนี้ สารที่ตนใ้รับก็
 อาจแพร่ไปในหมู่ของตน แต่มวลชน ประกอบด้วบุคคลแต่ละคนก็ได้อ่าน ใ้ฟัง และใ้
 ชม

บุคคลเหล่านี้ไม่ใช่แต่มีจำนวนมาก หากเป็นบุคคลที่มาจากฐานะต่าง ๆ อาชีพ
 ต่าง ๆ ชั้นต่าง ๆ วัยต่าง ๆ ทั้งชายหญิง มวลชน เป็นหมู่ประกอบด้วบุคคลที่ไม่รู้ว่าเป็น
 ใคร ที่ไม่รู้จักกัน ที่มีใ้คิดต่อกัน ที่อยู่ต่างหากจากกัน และไม่มีระเบียบผูกพันกัน แต่ก็มี
 ความสนใจร่วมกัน สิ่งที่สนใจร่วมกันนี้ จึงมีใ้เรื่องคับแคบ เฉพาะหมู่ เฉพาะเหล่า หรือ
 เฉพาะท้องถิ่น แต่เป็นเรื่องทีกว้างขวางออกไป

วิธีที่มวลชน ประพฤติปฏิบัตินั้น ก็คือบุคคลแต่ละคนเลือกสรร เอาตามความต้องการ
 ของตน เช่นเมื่อได้อ่าน ใ้ฟัง หรือใ้ชม สื่อสารมวลชนแล้ว ก็เลือกสรรเอาياسีพัน
 หนังสือประพันธ์ บทละคร นโยบายพรรคการเมือง แบบเสื้อทันสมัย หรือปรัชญาใหม่อันเป็น
 ที่สนใจของมวลชนนั้น ถ้ามีบุคคลเลือกอย่างเดียวกันมาก ๆ ก็อาจมีอิทธิพลมาก ถึงกับกระทบ
 ต่พรรคการเมือง หรือ บริษัทห้างร้าน การค้าก็ได้ ในชีวิตสมัยใหม่ซึ่งอยู่กันในเมือง และ
 อาศัยอุตสาหกรรมนี้ พฤติกรรมของมวลชนมีความสำคัญยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ข้าพเจ้าใ้ชี้แจงลักษณะของมวลชนมาแล้ว และใ้ชี้แจงด้วว่า มีลักษณะต่างกับ
 กลุ่มชนอย่างไร บัดนี้ พึ่งชี้แจงต่อไปว่าต่างกับ มหาชน (Public) อย่างไร เพราะ
 มหาชนก็ยังไม่ม่ระเบียบเป็นสมาคม ถ้าเป็นสมาคมแล้ว ย่อมมีระเบียบสำหรับวินิจฉัยปัญหา
 ใ้ความดีของสมาคมมีอยู่อย่างใด แต่ในหมู่ประชาชน ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้น และความเห็นของ
 หมู่ชนต่าง ๆ ไม่ลงรอยกัน เช่น หมู่ชนที่มีส่วนใ้เสีย ก็มีความเห็นไปทางหนึ่ง และหมู่ชนที่
 ไม่มีส่วนใ้เสีย ก็อาจมีความเห็นไปอีกทางหนึ่ง ฉะนั้น จึงต้องมีการอภิปรายกัน เพื่อให้รู้
 ความเห็นส่วนรวมเป็นอย่างไร หมู่ประชาชนที่มีใ้ถูกหาอภิปรายกันเช่นนั้น ชื่อว่า มหาชน และ
 เมื่ออภิปรายกันแล้ว ก็จะมีมติมหาชน (Public Opinion) ซึ่งเป็นความเห็นส่วนรวม อัน
 เป็นผลแห่งการอภิปรายนั้น

หมู่บ้านมีรูปต่าง ๆ ค้างที่โคไพรรณามา หมู่ชน อันเป็นที่สนใจของเรา ก็คือ มวลชน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นฐานะ อาชีพ ชั้น วัย หรือเพศ อยางใด ซึ่งได้อ่าน ได้ฟัง หรือได้ชมสื่อสารมวลชนแล้ว เลือกสรรสิ่งที่สนใจร่วมกัน

สื่อสารมวลชน ตามที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมานั้น จะเห็นได้ว่า เป็นการนำสาร จะเป็นคำ ภาพหรือเสียง ก็ตาม ไปสู่บุคคลต่าง ๆ มากหลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ฉะนั้น จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สำหรับรัฐบาล วงการธุรกิจ และองค์การเอกชน เพราะรัฐบาลจะต้องให้ประชาชนทราบนโยบายและการปฏิบัติของตน วงการธุรกิจจะต้องประกาศสินค้าของตน และองค์การเอกชนก็จะต้องวิงวอนขอความกรุณาเมตตาจิต ให้ประชาชนช่วยบริจาคเพื่องานการกุศลต่าง ๆ จึงล้วนมีความจำเป็นที่จะสื่อสารไปยังมวลชน และแม้สื่อมวลชนเอง ก็มีความจำเป็นเช่นนั้น เพราะมีหน้าที่ที่จะให้ความบันเทิง และให้ข่าวสารและความคิดเห็นต่อประชาชน

การสื่อสารมวลชน เป็นเครื่องช่วยการสื่อสาร เฉพาะหน้ากัน แต่จะเป็นอุปกรณ์ใช้แทนกันที่เกี้ยวหาได้ไม่ สารอันใดที่คนจะไม่คำนาน แต่พร้อมที่จะรับเอา ย่อมเป็นสารเหมาะสมสำหรับการสื่อสารมวลชน สารอันใดที่จะมีคนคำนาน และจะต้องดูดวงอุปสรรค นั้นให้ไค้แล้ว ย่อมเป็นสารเหมาะสมสำหรับการสื่อสาร เฉพาะหน้ากัน

ด้วยเหตุนี้ การบันเทิง ย่อมเหมาะสมสำหรับสื่อสารมวลชน เพราะทุกคนชอบ
ไม่มีใครจะคำนาน

การแถลงข่าว เมื่อ เป็นข่าวสดน่าสนใจ ก็เหมาะสมสำหรับสื่อสารมวลชน

การส่งเสริม ถ้าส่งเสริมสิ่งที่คนไม่ชอบนัก ก็อาจประสบการคำนาน แต่ถ่าส่งเสริมกิจกรรมที่คนพอจะรับเอาได้ ก็เป็นการเหมาะสมสำหรับสื่อสารมวลชน

การศึกษา ก็เช่นเดียวกัน ถ้าให้การศึกษาที่เป็นข้อความหรือความคิดเห็นใหม่ ๆ
ก็อาจมีการคำนาน ซึ่งจะต้องดูดวงไปให้ไค้ ถ้าใช้สื่อสารมวลชน ก็จะต้องใช้ความพยายาม
ดูดวงอุปสรรคไปให้จงไค้

วิลาศ มณีวัต²¹ นักเขียนและนักธุรกิจ ไต่ถลาถึงบทบาทของการจัดรายการโทรทัศน์ว่า

ในการจัดรายการของวิทยุและโทรทัศน์ ตลอดจนการปรุงเรื่องและเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ ผู้จัดทำมักจะต้องเผชิญกับปัญหาที่ว่า ควรจะให้สิ่งที่ประชาชนต้องการ แก่ประชาชนคนอ่านและคนดูโทรทัศน์ หรือควรให้สิ่งที่ผู้จัดทำคิดว่า ประชาชนควรจะได้ ซึ่งประการหลังนี้ฟังดูคล้ายจะเป็นแบบ "เผด็จการ" เพราะคล้ายจะเป็นการฝืนใจประชาชน บังคับให้เขาจำต้องชอบสิ่งที่คนอื่นเชื่อว่าจะ เป็นคุณประโยชน์แก่เขา ส่วนการป้อน "สิ่งที่ประชาชนต้องการ" ให้แก่ผู้อ่านผู้ฟังนั้น บางท่านอาจอ้างได้ว่าถูกต้องตามหลักการของประชาธิปไตย ก็ถือว่าความปรารถนาของประชาชนย่อมเป็นใหญ่ เป็นเสียงที่ฟังเคารพ เมื่อความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่เขาอยากจะได้รายการแบบไหน เราก็จะต้องตอบสนองเขา และในแง่ของการค้า ก็ยังมีความจำเป็นหนักขึ้น เพราะถ้าไม่จัดรายการ "เอาอกเอาใจ" ประชาชนหรือ เรื่องตามใจคนอ่าน สถานีวิทยุ หรือหนังสือพิมพ์หนึ่งนั้นก็ขาดทุนตั้งอยู่ไม่ได้ การกล่าวอ้างเช่นนี้ ฟังขึ้นเพียงไร หรือไม่ ? น่าจะลองวินิจฉัยใคร่ครวญกันดู เพราะนี่เป็นประเด็นสำคัญเรื่องหนึ่ง ที่เกี่ยวโดยตรงกับหน้าที่และความรับผิดชอบของสื่อมวลชน

ปัญหาเรื่องนี้แท้ที่จริงมิใช่เป็นปัญหาใหม่ ที่เพิ่งจะเกิดขึ้นในยุคของสื่อมวลชน แต่เป็นปัญหาเก่าแก่ตั้งแต่ศตวรรษที่สิบแปดมาแล้ว ในระยะศตวรรษที่สิบแปดนั้น เป็นเวลาที่แนวความคิดแบบประชาธิปไตยกำลัง เสนอตัวขึ้นมา และค่านิยมที่จะขึ้นมาแทนที่ระบบความคิดแบบเก่า หลักการของระบบประชาธิปไตยก็ได้ถูกโต้แย้งและโจมตีหักล้างจากนักคิดหัวเก่าว่าระบบประชาธิปไตยจะฉุดมาตรฐานต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งมาตรฐานทางศิลปะ

²¹วิลาศ มณีวัต, "ข้อสังเกตุบางประการเกี่ยวกับสื่อมวลชน," เอกสารการสัมมนาสื่อสารมวลชนครั้งที่ 1 เรื่องอิทธิพลและความรับผิดชอบต่อสื่อสารมวลชน ณ ศาลาสันติธรรม 2507.

ให้ต่ำลง เพราะว่ามันการเมืองของระบบประชาธิปไตย ย่อมจะพยายามพระนอเอาใจประชาชนคนหมู่มาก ให้แต่สิ่งที่มหาชนเรียกร้องต้องการเสมอไป และย่อมจะเป็นการแน่นอนว่า ประชาชนจะเรียกหาเรื่องตลกคำ ๆ มากกว่าที่จะเรียกหา เซกสเปียร์ หรือน.ม.ส.

เมื่อถูกกล่าวหาเช่นนั้น นักปรัชญาที่เทอคณูวิญญาณของประชาธิปไตย อย่าง ฆอมัส เจฟเฟอร์สัน ได้ตอบโต้กลับไปว่า ความสำเร็จของการทดลองระบบประชาธิปไตย นั้น ย่อมจะขึ้นอยู่กับความรอบรู้ฉลาดเฉลียวของมวลชน ซึ่งจะได้มาจากการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และปัญญาชนก็ย่อมจะเป็นผู้นำในทางวัฒนธรรมและศิลปะให้แก่สามัญชนคหอย ๆ ยกระดับนิยมของประชาชนให้สูงขึ้นทีละน้อย จนในที่สุดประชาชนก็จะละทิ้งของเหลวทันมานิยมของดี อันจะเป็นผลให้ชุมชนสามารถยกระดับมาตรฐานของศิลปะทุกสาขาให้สูงขึ้นมาได้ และเมื่อเวลานั้นมาถึง ศิลปก็จะเป็นอสังการอันเฟิดเฟื้อง และมีคุณค่าของสังคม

นั่นเป็นแนวทางและเป้าหมาย และผู้ดำเนินงานสื่อมวลชนทั้งหลาย ไม่ว่าจะ เป็นบรรณาธิการ นักข่าว ผู้จัดรายการวิทยุ หรือผู้ดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์... ก็ควรจะได้เดินไปตามแนวทางดังกล่าวนี้ และเพราะว่ามันเป็นอุดมคติอันงดงาม จึงมีใ้งายที่จะทำได้สำเร็จ ในเวลาอันรวดเร็ว และโดยปราศจากอุปสรรคและความปวคราว การที่จะเดินไปให้ถึงจุดหมายย่อมต้องอาศัยทั้งอุดมการณ์ที่แน่วแน่ ความอดทน ความเสียสละ ความสำนึก อยู่เสมอในหน้าที่ และความรักภักดีต่อวิชาชีพ จึงจะเดินอยู่ในถนนแห่งอุดมคตินี้ได้ และไม่เขวออกนอกทางไป

หน้าที่อีกอย่างหนึ่งของสื่อมวลชน ที่ควรได้รับการพิจารณาด้วย ได้แก่หน้าที่ทาง ด้านการศึกษา การศึกษามีได้จบอยู่ตรงประตูโรงเรียน หรือสิ้นสุดลงที่ร่วมหาวิทยาลัยเท่านั้น ประชาชนยังจำเป็นต้องมีการศึกษาอยู่เสมอ คือ การศึกษาที่จะทำให้เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบันรอบ ๆ ตัวเขา การศึกษาที่จะช่วยให้เขาเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชนประชาธิปไตยและเพื่อให้เขาได้อิทธิพลอันจรุงของศิลปะ เพื่อให้ได้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข สิ่งเหล่านี้จะมีได้ก็จะ

ต้องอาศัยการศึกษาที่ถูกต้อง ซึ่งสื่อมวลชนช่วยได้อย่างมาก และมีหน้าที่โดยตรงในแนว
นี้ เพราะสื่อมวลชนนั้นแหละคือสื่อแห่งการศึกษาที่สำคัญที่สุดของประชาชนในสังคมปัจจุบัน
ของเรา หากว่าสื่อมวลชนขายเบี่ยงไม่ยอมรับหน้าที่อันนี้ หรือไปสนใจในแง่การกาเสีย
จนลืมความรับผิดชอบในค่านี ก็จะเป็นการขาดทุนอย่างใหญ่หลวงของชุมชน และเป็น
การสูญเสียที่ร้ายแรงยิ่งกว่าเขื่อนกันน้ำพัง เพราะเขื่อนวัฒนธรรมที่พังลงมานั้น จะทำให้
ความเป็นไทยของเรา วัฒนธรรมอันดีแสนดีแบบไทยของเรา จะต้องถูกบดขยี้และละลาย
หายไป ภาระหน้าที่ในค่านีที่จะต้องเป็นผู้นำในทางวัฒนธรรม และเป็นผู้พิทักษ์วิญญูณแห่ง
วัฒนธรรมไทยของสื่อมวลชน จึงเป็นภาระที่ผู้ดำเนินงานสื่อมวลชนทุกสาขา จะต้องรับผิดชอบ
ชอบไม่เฉพาะต่ออาชีพ และอุดมการณ์ของเราเท่านั้น แต่รับผิดชอบโดยตรงกับดวงวิญญูณ
ของพ่อขุนรามคำแหง และ สุนทรภู่ที่เดียว ✓

อีกสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า การให้ความรู้ทางการศึกษาโดยใช้โทรทัศน์นั้นคือ
ด้อยแดงของ ดร.นิพนธ์ ศศิธร²² รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้แถลงนโยบาย
ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไคลงมติไว้วางใจรัฐบาลชุด
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อวันที่ 19 มีนาคม นี้ คือ

“ค่านระบบการศึกษา จะให้การศึกษาโดยความเป็นธรรมให้ความเสมอภาคและ
โอกาสที่จะได้เข้าศึกษา การศึกษาภาคบังคับเป็นการให้เปล่าแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงทั้ง
ประเทศ ภายในเวลาไม่เกิน 4 ปี โดยให้การศึกษามีทั่วเท่าเทียมกัน ทุกท้องถิ่น จัดการ
ศึกษาชั้นมัธยม และอุดมศึกษาให้เพียงพอ กระจายการศึกษาไปสู่ชนบท จัดรูปการศึกษาท้องถิ่น
เสียใหม่ จัดการศึกษาออกโรงเรียน จัดรายการโทรทัศน์และวิทยุไม่น้อยกว่าวันละ 2 ชั่วโมง
ออกอากาศสัปดาห์ละ 6 วัน อบรมค่านธรรมเนียมจริยาและภูมิปัญญาไปตามแนวคิดเรื่องมหาวิทยาลัย
เปิดทั่วประเทศ

²²หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันอังคารที่ 18 มีนาคม 2518 หน้า 16.

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จะเห็นได้ว่าเรื่องการใช้
โทรทัศน์เพื่อการศึกษาและการให้ความรู้ นั้น เป็นปัญหาที่ได้มีการอภิปรายพร้อมกับการ
สัมมนาหลายครั้งหลายหน และได้มีผู้วิจัยถึงการใช้โทรทัศน์เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา
เป็นจำนวนหลายรายด้วยกัน แต่ก็ยังไม่ใครจะนำปัญหาเรื่องเกี่ยวกับว่าการใช้โทรทัศน์
การศึกษานั้นควรจะทำอย่างไรที่จะให้ผู้ชม ได้รับความรู้โดยทางตรงและทางอ้อมโดยไม่
มีการ เบื่อหน่าย ผู้วิจัยจึงคิดว่าควรจะนำรายการโทรทัศน์ การศึกษามาเสนอในแบบ
การบันเทิง โดยสอดแทรกรายการที่จะให้ความรู้และสาระในรายการนั้น ๆ เพื่อที่จะได้
ผลดีที่สุดตามที่ปรารถนาไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบวิธีการจัดรายการ โทรทัศน์การศึกษาในรูปแบบของการบันเทิง
2. เพื่อหาวิธีที่จะนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาจัดรายการโทรทัศน์ทางการศึกษา
3. เพื่อหาวิธีจัดรายการเพื่อให้ความรู้ทางอ้อมแก่ผู้ชม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยที่เสนอนี้ จำกัดอยู่ในขอบเขตดังนี้คือ

1. ลักษณะที่เป็นสาระของการวิจัยครั้งนี้ มุ่งไปในทางการจะนำรายการ
โทรทัศน์ประเภทที่ให้ความรู้ โดยตรงและโดยทางอ้อม ที่มีอยู่บางรายการและกำลังจะ
มีรายการใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ของสถานีโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานครทั้ง 4 ช่อง ที่มีอุปสรรค
และปัญหาต่าง ๆ จากการที่ผู้ชมตัวอย่าง โดยตามคำถามตั้งทางสถานี ผู้อุปถัมภ์รายการ
สื่อมวลชนที่เกี่ยวข้อง และผู้ชม เพื่อที่จะได้ทราบความประสงค์ของแต่ละคน ในการที่
จะช่วยทางด้านคำแนะนำและความต้องการในการที่จะให้รายการเป็นที่พอใจของแต่ละ
ฝ่ายมากที่สุด และรายการควร เป็นอย่างไร

2. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม คือ

ก. กลุ่มผู้ชมรายการ อันประกอบด้วยนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ประมาณ 100 คน และประชากรอื่น ๆ

ข. ฝ่ายจัดรายการ หรือ ผู้อำนวยการ หรือเจ้าหน้าที่ชั้นบริหารของ สถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 ของ

ค. ฝ่ายโฆษณาของบริษัทโฆษณาที่สามารถให้โฆษณาทางโทรทัศน์อย่าง สม่ำเสมอ รวม 9 บริษัท

ง. ทางค่านั่งสื่อพิมพ์ ได้สอบถามทางฝ่ายข่าว หรือหัวหน้าข่าว บันเทิง อันมีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับการ เสนอข่าวและการวิจารณ์โทรทัศน์

3. การวิจัยครั้งนี้ได้สอบถามผู้กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา หรือ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ผู้ที่สอบถามนี้ไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในวัยเดียวกัน หรือคุณวุฒิเท่าเทียม กันและสถานที่ศึกษาหรือสถานที่ทำงานอาจจะอยู่คนละแห่งกัน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามทั้งชนิดเลือกตอบและคำถาม ให้แสดงความคิดโดยอิสระเสรี โดยการถามผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวงการโทรทัศน์ทุก ๆ อย่างเท่าที่จะทำได้

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพยายามอย่างยิ่งที่จะให้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัยอาจจะมาจาก

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่ได้จากการรวบรวมข้อเท็จจริง ความคิดเห็นส่วน ตัวของประชากร และของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นข้อมูล จึงไม่มีทางทราบได้ว่าเป็นข้อเท็จจริง ที่ถูกต้องทั้งหมด และเป็นความเห็นจากจริงใจขนาดไหน ก็อาจจะทำให้การวิจัยและวิเคราะห์ กลาดเคลื่อนไปบ้าง

2. ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม อันเป็นเครื่องมือในการวิจัยนั้นและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ก็เกิดปัญหาในข้อที่ว่า มีส่วนน้อยที่ไม่ค่อยกลับคืนมา และยากในการติดตาม

3. แบบสอบถามที่ส่งไปตามที่ประสงค์ให้ผู้ตอบในประเภทต่าง ๆ นั้น อาจจะมีปัญหาที่ไม่กล้าตอบในเรื่องบางเรื่อง ที่ให้แสดงความคิดเห็นก็ได้ หรือผู้ตอบ อาจจะมีการระแวกในการปฏิบัติงานมากทำให้ความสนใจอาจจะไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่ก็ได้ครอบคลุมด้านที่วิจัยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ขอตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่าแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือและการใช้สัมภาษณ์พิเศษเพิ่มเติมแก่ผู้รับการสอบถามนั้น ได้แบ่งแยกผู้รับการสอบถามและผู้ที่มีความร่วมมือในการวิจัย ดังนี้

- ก. ผู้ส่งข่าวสาร (Sender) คือ สถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 ของอันประกอบไปด้วย ฝ่ายรายการ หรือผู้อำนวยการหรือผู้จัดการ
- ข. ผู้อุปถัมภ์รายการ (Sponsor) ได้แก่ผู้ให้โฆษณา และอุปถัมภ์ในรายการนั้น คือจ่ายเงินให้รายการออกแสดง
- ค. สื่อมวลชน ในที่นี้หมายถึงหนังสือพิมพ์บางฉบับที่มีการวิพากษ์วิจารณ์รายการโทรทัศน์อยู่เป็นประจำ
- ง. กลุ่มประชากร ได้แก่นิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาของสถาบันต่างๆ จำนวน 100 คน และประชากรต่าง ๆ
- จ. คำตอบจากแบบสอบถามที่ได้คืนมาจากทั้ง 4 ประเภทจะนำมาใช้ในการวิจัย

2. เรื่องขอเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากกลุ่มประชากรทั้ง 4 ประเภทนี้ ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและวิเคราะห์อิทธิพลของการศึกษาแบบบันเทิง ฉะนั้นผลประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยนี้จะประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ

ประการที่หนึ่ง ให้ทราบถึงการจัดการเกี่ยวกับความรู้โดยทางตรงและทางอ้อม ที่คิดว่าจะเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ชมมากที่สุด

ประการที่สอง การนำเรื่องที่น่าสนใจในการที่ให้ความรู้โดยทางตรงและโดยทางอ้อมมาแทรกในรายการที่จัดแบบบันเทิงนั้น ได้รับผลสำเร็จเพียงใด

ประการที่สาม ในการให้ความบันเทิงโดยแทรกทางด้านความรู้เข้าในรายการนั้น จะช่วยทางด้านเป็นการให้การศึกษาแก่ผู้ชมโดยทางตรงและทางอ้อม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สื่อมวลชน (Mass Media) หมายถึงอุปกรณ์หรือการสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เมื่อเราพูดถึงการสื่อสาร เราหมายถึง ระบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ การสื่อสารคือการที่มนุษย์ติดต่อส่งข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นและท่าทีต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งหรือหลายคนไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรืออีกหลายคน²³

ข่าวสาร (Message) หมายถึงข้อความหรือการรับสื่อต่าง ๆ เช่นได้ยินจากวิทยุ ได้เห็นหรือได้ฟังจากโทรทัศน์ ใ้คอ่านจากหนังสือพิมพ์ หรือได้ยินจากคนพูด

โทรทัศน์ (Television) หมายถึงเครื่องมือสื่อสารมวลชนชนิดหนึ่ง

โทรทัศน์สีกองทัพบกของ 7 จะเรียกชื่อว่า โทรทัศน์กองทัพบกของ 7 สี เพื่อที่จะไม่ให้สับสนในเวลาอ่าน

²³ คร. เกษม ศิริสัมพันธ์ อ้างข้อคิดเห็นโดยการแปลจาก Edward Sapir

"Communication" in Encyclopedea of the Social Sciences. Vol.3-4 pp.78-80 (1959). จากเอกสารเรื่อง "การสื่อสารมวลชน ความหมายและอิทธิพล" เอกสารสัมมนาสื่อสารมวลชนครั้งที่ 1 เรื่องอิทธิพลและการรับผิดชอบของสื่อมวลชน ณ ศาลาสันติธรรม 25 07.